Redacțiunea, Administrațiunea și Tipografia:
Brașovŭ, piața mare, Târgulŭ Inului Nr. 30.
Scrisorĭ nefrancate nu se primescŭ.
Manuscripte nu se retrimitŭ.

Birourile de anunciurĭ:
Brașovŭ, piața mare, Târgulŭ Inului Nr. 30.

Inseratŭ mai primescŭ în Viena R. Mosse, Haasenstein & Vogler (Otto Maas), H. Schalck, Alois Herndel, M. Dukes, A. Oppelik, J. Danneberg; în Budapesta: A. V. Goldberger, Eckstein Bernat; în Frankfurt: G. L. Daube; în Hamburg: A. Steiner.

Prețulŭ inserțiunilorŭ: o seriă garmond pe o colónă 6 cr. și 30 cr. timbru pentru o publicare. Publicărĭ mai dese după tarifă și învoială.
Reclame pe pagina a III-a o seriă 10 cr. v. a. séu 30 banĭ.

GAZETA TRANSILVANIEI.

ANULU LVI.

„Gazeta“ ese în fiă-care-di

Abonamente pentru Austro-Ungaria.
Pe un anŭ 12 fl., pe șése lunĭ 6 fl., pe treĭ lunĭ 3 fl.
N-rii de Duminecă 2 fl. pe anŭ.

Pentru România și străinătate:
Pe unŭ anŭ 40 francĭ, pe șése lunĭ 20 fr., pe treĭ lunĭ 10 fr.
N-rii de Duminecă 8 francĭ.
Se prenumeră la tóte oficiele poștale din întru și din afară și la dd. colectorĭ.

Abonamentulŭ pentru Brasovŭ
a administrațiune, piața mare, Târgulŭ Inului Nr. 30 etagiulŭ I.: pe unŭ anŭ 10 fl., pe șése lunĭ 5 fl., pe treĭ lunĭ 2 fl. 50 cr. Cu dusulŭ în casă: Pe unŭ anŭ 12 fl., pe 6 lunĭ 6 fl., pe treĭ lunĭ 3 fl. Unŭ esemplarŭ 5 cr. v. a. séu 15 banĭ. Atâtŭ abonamentele câtŭ și inserțiunile suntŭ a se plăti înainte.

Nr. 260. Brașovŭ, Mercurĭ, 24 Noemvre (6 Decemvre) 1893.

Situațiunea scólelorŭ nóstre.*)

III

Brașovŭ 22 Noemvre v.

Nu de multŭ procurorulŭ ungurescŭ în procesulŭ „Replicei“ sĕ 'ncercă sĕ ilustreze așa disulŭ liberalismŭ ungurescŭ, susținĕndŭ că partea cea mai mare a școlelorŭ poporale române, după elŭ 75%, din 3700 șcóle poporale, ce pretinde că le amŭ avé cu limba de propunere română, s'au înființatŭ dela 1867 încóce, adecă de când s'a restituitŭ constituțiunea unguréscă.

Nu vomŭ disputa asupra cifrelorŭ. Faptŭ este, că cele mai multe șcóle poporale ale nóstre s'au ridicatŭ în acești 26 de anĭ din urmă. Intrebarea este numai că cum, în ce condițiunĭ și pentru care scopŭ?

Două lucrurĭ suntŭ a se constata aicĭ, înainte de tóte. Décă adi numĕrulŭ școlelorŭ nóstre poporale este îndoitŭ mai mare ca înainte de 1867, causa principală este, că amŭ avutŭ *trebuință* de ele. Mai departe e clarŭ, că *constituția* ungurésca nu putea sĕ ne denege unŭ dreptŭ, ce ni l'a concesŭ chiar și *absolutismulŭ* austriacŭ.

De unŭ meritŭ specialŭ alŭ Ungurilorŭ și alŭ constituției lorŭ nu póte fi dér aicĭ vorba, ci vomŭ vedé îndată alŭ cui este meritulŭ, că școlele nóstre poporale au atinsŭ unŭ numĕrŭ atâtŭ de însemnatŭ.

Poporulŭ românŭ, ca unŭ poporŭ de viéță și de viitorŭ, simțindŭ puternicŭ necesitatea de a înainta în cultură, s'a îngrijitŭ pe câtŭ a pututŭ de învĕțĕmêntulŭ sĕu poporalŭ și și-a înființatŭ școle, dér în ce condițiunĭ?

După ce mijlócele sale materiale erau cu totulŭ sleite în urma asupririlorŭ, ce le a înduratŭ în trecutŭ, poporulŭ românŭ fù silitŭ a recurge din nou la propria forță a muncei sale și a aduce jertfele cele mai marĭ pentru cultura sa. Constituția și guvernulŭ ungurescŭ i-au datŭ dreptulŭ sĕ-șĭ înființeze școle, dér nu i-au datŭ sprijinulŭ și mijlócele de lipsă pentru acestŭ scopŭ.

A rĕmasŭ dér totulŭ pe spinarea poporului și s'a întêmplatŭ, ceea ce nu s'a mai pomenitŭ în nicĭ unŭ statŭ din lume. Pe lângă contribuția școlară, ce a trebuitŭ sĕ-o plătéscă poporulŭ românŭ către statŭ elŭ a mai plătitŭ o altă contribuție pentru susținerea școlelorŭ sale confesionale, pentru care din visteria statului nu i s'a datŭ nicĭ măcarŭ unŭ banŭ.

In legea de naționalitate dela 1868 era stabilitŭ, ca statul sĕ se îngrijéscă, din punctŭ de vedere alŭ culturii și a bunăstării generale, ca cetățenii de orĭ ce naționalitate sĕ se pótă cultiva în limba lorŭ maternă până la punctulŭ, unde se începe cultura mai înaltă academică. Dér statulŭ n'a făcutŭ nimicŭ.

Statulŭ representatŭ de Ungurii dela putere, a disŭ din contră: Eu voiu îngriji de interesele mele, limba mea, fiindŭ, după lege, limba cea maghiară, eu nu potŭ înființa decât institute de cultură maghiare; voi confesiunile însĕ puteți sĕ vĕ înființați scóle cu limba vóstră maternă pe cheltuiala și cu risiculŭ vostru, numai sĕ nu veniți în conflictŭ cu legea de scóle!

Românii vĕdĕndu-se astfel strîmtorați și-au disŭ: legea de scóle ne dă dreptulŭ de a ne înființa scóle confesionale cu limba de propunere română, asupra cărora sĕ putemŭ dispune noi înși-ne prin organele nóstre scolare confesiunale; sĕ ne grăbimŭ dér a ne înființa în tóte comunele, unde numai vomŭ pute asemenĭ scóle, căcĭ la din contră, totŭ după acea lege, statulŭ orĭ comuna au dreptulŭ a ne lua pe dinainte și a înființa scóle cu caracterŭ maghiarŭ, la carĭ, instrucțiunea fiindŭ obligătóre, vomŭ trebui sĕ trimitemŭ și copii noștri.

Așa s'au nascutŭ cele pretinse 75% de scóle poporale române dela 1867 încóce numai și numai din munca și sudórea poporului nostru și din îngrijirea lui pentru inaintarea culturii sale naționale.

Dér nu era destulŭ cu atâta, ci odată banii adunați cu mare greu dela poporŭ pentru clădirea școlei, pentru mobilarea și recuisitele ei și învĕțătorulŭ angajatŭ, se începe lupta de concurență cu statulŭ și cu organele lui, carĭ nu numai că nu sprijineau desvoltarea școlelorŭ române, dér își căutau merite prin aceea, că aflau totŭ feliulŭ de pretexte pentru a aduce școlele nóstre în conflictŭ cu guvernulŭ.

In modulŭ acesta s'au desvoltatŭ lucrurile până la 1879. Până în anulŭ acesta Românii erau de părere, că celŭ puținŭ instrucțiunea lorŭ poporală, susținută cu jertfe imense din parte-le și cu lupte necurmate, va puté sĕ fiă unŭ razimŭ alŭ culturei lorŭ naționale în timpurile vitrege, ce le străbăteau. Dér în 1879 Ungurii dela putere au dărîmatŭ și acea stavilă ultimă, ce-o opuneau legile din 1868 proiectului de maghiarisare și au adusŭ legea, prin care introducêndu-se în tóte școlele poporale limba maghiară ca studiu obligatŭ, acésta limbă s'a pusŭ sub scutulŭ statului în concurență fățișă cu limba de propunere română.

De atuncĭ avemŭ scóle poporale românescĭ, cărora li-se cere în prima liniă sĕ propage instrucțiunea limbei maghiare. Prin legea dela 1879 și cele următóre s'a schimbatŭ așadĕră însășĭ *menirea* scólelorŭ nóstre poporale, care era de a cultiva poporulŭ în limba sa maternă, pe când acuma chiămarea lorŭ principală este de a lăți limba maghiară.

Numai de curêndŭ publicarămŭ ordinațiunea d-lui Csaky, prin care amenință școlele nóstre cu închidere și pe învĕțătorii noștri cu destituire, décă nu vorŭ satisface pe deplinŭ postulatului de a lăți limba maghiară *cu succesŭ*.

Da, cu nespuse jertfe și lupte, Românii setoșĭ de cultură și multŭ doritorĭ de înaintarea neamului lorŭ, au ridicatŭ mii de scóle românescĭ pentru poporŭ, dér le-au ridicatŭ cu scopŭ de a-i servi acestui bravŭ poporŭ ca razimŭ puternicŭ pentru desvoltarea lui națională, **nu însĕ pentru ca sĕ fiă maghiarisate**, și sĕ vină mâne poimâne statulŭ sĕ le secvestreze pentru scopurile nebune, ce le urmărescŭ cei ce-lŭ conducŭ adĭ.

*) A se vedé nrii „Gaz. Trans.“ 257 și 259 din 1893.

CRONICA POLITICĂ

— 23 Noemvre.

Scirile ce sosescŭ din Parisŭ spunŭ, că lui *Casimir Périer* i-a succesŭ sĕ formeze **noulŭ cabinetŭ francesŭ** în chipulŭ următorŭ: *Casimir Périer*, președinte și afacerĭ streine; *Raynal*, interne; *Burdeau*, finanțe; *Spuller*, instrucțiă publică; *Dubort*, justițiă; *Marly*, comerciu; generalulŭ *Mercier*, rĕsboiu; amiralulŭ *Lefevre*, marină; *Viger*, agricultură: *Jounart*, lucrărĭ publice.

Noii miniștri au ținutŭ un consiliu séra pentru a formula declarațiunea, ce s'a cetitŭ ierĭ în parlamentŭ. Declarațiunea este contra revisuirei, contra impositului asupra venitului și contra despărțirei bisericei de statŭ. Guvernulŭ va avé o liniă de conduită democratică, va admite votarea unui proiectŭ de casă de retragere pentru muncitorĭ, dér va respinge utopiile socialiste și va dirige relațiunile esterne în sensulŭ menținerii păcii. *Lebon*, deputatŭ, a fostŭ numitŭ subsecretarŭ la colonii. — Unŭ ministerŭ, în frunte cu *Casimir Périer*, firesce, că nu póte sĕ fiă decâtŭ moderatŭ. Casimir Périer, nepotulŭ primului ministru alŭ regelui Lous Philippe, până la 1832, când a muritŭ de coleră, și fiulŭ ministrului de interne, alŭ d-lui Thiers, încetatŭ din viéță la 1876, — s'a nascutŭ la Parisŭ în anulŭ 1847. Numele lui întregŭ este *Jean Pierre Paul Casimir-Périer*. Elŭ a fostŭ crescutŭ în principiile conservatóre și constituționale, ceea ce nu-lŭ împiedecă însĕ de a fi unŭ republicanŭ convinsŭ. In anulŭ 1870, în vêrstă de 23 de anĭ, a luatŭ parte la apărarea Parisului în calitate de căpitanŭ în garda mobilă a departamentului Arbe și a fostŭ decoratŭ pentru bravură cu crucea de ca-

---

FOILETONULŬ „GAZ. TRANS.“

Simțulŭ naționalŭ și însemnătatea lui în viéța de astădĭ.

De *Franciscŭ Obert*.

(2) (Urmare).

Cu patriotismulŭ nu este sinonimŭ simțulŭ naționalŭ. Patriotismulŭ este alipirea însuflețită la o comuniune de statŭ, ca atare, care comuniune însĕ póte sĕ cuprindă și diferite naționalitățĭ.

Caracteristica sigură a patriotismului este înclinarea și dorința de a promova fericirea, onórea, libertatea țĕrii, și décă trebue, de-a aduce orĭ-ce jertfă pentru țĕră.

Patriotismulŭ, simțulŭ pentru statŭ, se baséză pe alipirea către unŭ statŭ anumitŭ, de care se ține cineva prin nascere orĭ și prin libera alegere, fără însĕ ca aicĭ sĕ vină în considerațiă și puncte de vedere naționale. Unŭ asemenea simțŭ pentru statŭ găsimŭ în cea mai deplină espresiune la uniunea nordŭ-americană, în Elveția, în Belgia, așa-dér în țĕrile cu diferite naționalitățĭ, ale cărorŭ divergențe însĕ suntŭ aplanate și covêrșite prin legătura comună în statŭ.

Englesii, Scoțienii, Irlandesii vorbescŭ în parlamentŭ o limbă, și totușĭ rĕmânŭ despărțițĭ deolaltă printr'unŭ simțŭ naționalŭ fórte viu. Diferitele popóre slavice nu înțelegŭ limbile lorŭ deosebite, dér totușĭ se simtŭ pĕtrunse de acelașĭ simțŭ naționalŭ.

Acesta din urmă se manifestă la ele, precum în genere la tóte popórele pe-o trépta de cultură inferióră, mai cu sémă prin ura de rassă, ce-lŭ însoțesce. Apelarea la simțulŭ naționalŭ însemnéză la ele apelare la ura națională.

Pe trépta cea originală, când legăturile de statŭ și naționale erau încă nemărginitŭ de micĭ, póte că statulŭ și națiunea au mersŭ unŭ óre-care timpŭ laolaltă. După aceea însĕ veni, și de sigurŭ veni fórte de timpuriu, despărțirea. Séu că statulŭ crescŭ peste națiune, în care casŭ elŭ primi în sine diferite națiunĭ; orĭ elŭ rĕmase îndĕrĕtulŭ desvoltării națiunei, în care casŭ acésta din urmă cădŭ sub suzeranitatea de state diferite. Casulŭ, ca unitatea națională sĕ rĕmână conservată prin legătura de statŭ, a fostŭ fórte rarŭ.

Și în presentŭ? Vedemŭ, că irredentiștii se aprindŭ prin simțulŭ naționalŭ pentru estinderea teritoriului de statŭ italianŭ. Cetimŭ, că poetulŭ principarŭ de Montenegro deplânge în poemulŭ sĕu celŭ mai nou sórtea popórelorŭ înrudite, carĭ gemŭ sub jugulŭ „Șvabilorŭ“ și se mângăiă cu perspectiva înrĭ unuĭ viitorŭ mai frumosŭ, în care toțĭ Slavii se vorŭ uni și se vorŭ libera de asupritorii lorŭ. Deocamdată însĕ Rușii caută sĕ créscă și sĕ se'ntăréscă și între marginele statului prin aceea, că forțéză cu tóte mijlócele puterei lățirea simțului lorŭ naționalŭ asupra tuturorŭ locuitorilorŭ țĕrei.

Aicĭ amŭ ajunsŭ la punctulŭ, unde iese la ivélă și partea umbrósă a simțului naționalŭ.

Manifestarea necrutătóre, agresivă, a simțului naționalŭ nu numai, că dovedesce o anumită mărginire spirituală, pe o trépta de cultură inferióră spirituală, ci este și o dovadă a îngâmfării trufașe, a lipsei de simțŭ de dreptate.

Și este mare întrebare, décă efectulŭ înălțătorŭ, ce-lŭ esercizéză simțulŭ naționalŭ asupra unei părțĭ a poporului, nu este zădărnicitŭ prin paguba, ce-o causéză, décă ne seduce de-a pune prea mare prețŭ pe propriile însușirĭ bune și de-a desprețui bunele însușirĭ strĕine. Istoria cea mai nouă ne arată în de-ajunsŭ urmările rele a unei ast-feliu de orbirĭ.

Décă unŭ poporŭ își ridică în ceriu însușirile și faptele sale, pentru-că suntŭ naționale; décă este totŭ așa de orbŭ pentru propriele sale slăbiciunĭ, ca și pentru meritele strĕine: atuncĭ o asemenea lipsă de judecată nepreocupată vine orĭ din nesciință, orĭ dintr'unŭ defectŭ de caracterŭ, orĭ din amêndouĕ.

A nu asculta de mintea sĕnĕtósă, trece adese-orĭ ca o virtute națională, a căreĭ esercitare se cere în numele simțului națională.